

40 de ani
de artă
teatrală
revoluționară

Sinka
Károly :

*„Un climat
propice
afirmării
valorilor“*

Sinka Károly s-a născut la București, în 28 septembrie 1934. Este absolvent al Institutului de teatru „Szentgyörgyi István“ din Tirgu Mureș. În 1956, ca actor al Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara, obține primul său premiu de interpretare, într-un Festival național. Se întoarce la Tirgu Mureș (ca asistent, apoi lector la Institutul de teatru), joacă pe scenele teatrelor maghiare din orașul studenției sale și din Cluj-Napoca. Din 1965, se stabilește în Timișoara, devenind director al Teatrului Maghiar de Stat, funcție pe care o deține și în prezent. În cei peste treizeci de ani de teatru, actorul Sinka Károly s-a confruntat cu peste o sută de roluri. Siguranța sa profesională l-a plasat în linia întâi a actoriei moderne, performanțele sale interpretative legându-se de câteva dintre cele mai importante premiere ale Teatrului Maghiar de Stat din Timișoara. A jucat în limbile maghiară și română, atât pe scenă cât și în filme realizate în România și Ungaria. S-a încercat de peste treizeci de ori ca director de scenă, în montări de genuri diverse. Este și autorul unei piese de actualitate, Festivitatea se amână. A tradus, în limba maghiară, dramaturgie română contemporană și clasică.

— Cum arată, azi, 4 iunie 1984, o zi de vară directorială ?

— Exact ca de obicei ; încărcată, și totuși bună. Plăcută. Între 8 și 9,45 am fost la C.J.C.E.S., pentru probleme administrativ-financiare în care este nevoie de intervenția organului tutelar. De la 10 până la 13,30 am repetat, alături de colegii mei, actele I, II și III ale următoarei premiere, o piesă de Minulescu ; printre picături — o probă de costum. De la ora 14 a început ziua mea de audiențe pentru colegi, discutarea programelor individuale — propuneri de recitaluri, chestiuni referitoare la noi posibilități de angajare, locuințe, felurite aspecte de muncă... Apoi am avut o ședință de planificare pe următoarele două săptămâni, cu toți șefii de compartimente, regizori, scenografi... Diseară jucăm **Bocet vesel pentru un fir de praf rătăcitor**, unde eu sînt Predicatorul. Iar deocamdată, între o ședință „de producție“ și o reprezentație care ne solicită complex, cu voia dumneavoastră, „lucrăm“ tot pe linie teatrală..

— Apreciez că Teatrul Maghiar de Stat se află într-un moment bun. El a fost, de altminteri, observat de critica de specialitate ; o confirmă pre-

Scenă din „Mielul turbat“ de Aurel Baranga

mille obținute recent la „Contemporan '84“ : După pauză începe războiul — premiul pentru cel mai bun spectacol, ex aequo, pentru regia (Magdalenei Klein), pentru scenografia (Iul Dan Horla Chinda) și pentru interpretare (dumneavoastră). Revigorarea despre care vorbesc urmează unor ani marcați de rutină și apare (nu doar prin spectacolul mai sus citat, desigur) într-o clipă, să-i zicem de „reșezare“, de modificare a unghiului de vedere asupra relației dintre teatru ca loc al artei teatrale și teatru ca instituție productivă, eficientă din punct de vedere financiar.

— Încercăm să facem tot ce este posibil pentru a îmbina principiile noului sistem de autofinanțare cu necesara perfecționare a calității muncii noastre. După doi-trei ani mediocri, ne-am hotărât, în colectiv — și rezultatele încep să apară —, să demonstrăm că sîntem capabili de revitalizare profesională. Ne dorim montări valoroase, repertoriu de calitate, un afiș teatral și reprezentații rezistente în timp. E încă loc de mai bine, cred, însă, că sîntem pe drumul cel bun. Jucăm, alături de **După pauză începe războiul** de Oldrich Danek, **Familia Tót** de Örkény István, **Ordinatorul**

de Paul Everac, **Mielul turbat** de Aurel Baranga, **Bocet vesel...** de Sütő András; vom prospecta cu mai multă îndrăzneală decît altădată dramaturgia românească interbelică — o zonă de literatură dramatică la care nu am fost suficient de atenți. Ceea ce reținem din florilegiul piesei românești actuale, supunem aceluiași criteriu valoric. Cu piese ușoare, sau ieftine, sau conjuncturale, nu ne vom putea îndeplini ambițiile, nu vom realiza creațiile scenice pe care le visăm, pe care considerăm că le merităm și pentru care muncim efectiv de la un timp încoace. Punem accentul pe eficiența financiară a programelor instituției, dar nu pierdem din vedere calitatea teatrală a producției noastre. Mai mult decît oricînd.

— Tocmai de aceea, să nu ocolim „problema“ reprezentărilor „de plan“; din cite știu, experiența colectivului dumneavoastră e în această direcție interesantă, datorită întrepătrunderii modalităților, echilibrului între montarea de anvergură artistică și aceea așa-zis destinată „publicului larg“. Oferiți-ne citeva jaloane.

— Se cristalizează o formulă care ne aparține, folositoare planurilor noastre, cu țintă înaltă și de perspectivă. Perioa-

Dukász Peter, Makra Lajos și Fall Ilona în „Ordinatorul” de Paul Everac

da în care ne aflăm ne-a pretins o intensificare a muncii, folosirea tuturor resurselor. Oferim publicului spectacole de comedie, de varietăți, de improvizatie teatrală, montări în care, pe un trunchi tematic dinainte stabilit, „plantăm” perle ale dramaturgiei scurte, poezie, aforisme etc. Ele nu necesită investiții, nici nu angajează „ansamblul mare”; totodată, au calitatea de a fi mobile, transportabile în afara sediului. Ceea ce este nou ține de seriozitatea cu care abordăm acum genul. Avem un program de exerciții de mișcare, cântec, rostire, căruia ne supunem, conștienți de necesitatea acestui antrenament dur, obositor, însă creator de satisfacții ce depășesc perimetrul genului

pentru care, inițial, a fost gândit. Spre bucuria noastră, actorii și-au descoperit valențe latente; și, ceea ce este esențial, acest efort de întinerire a mijloacelor s-a dovedit extrem de util spectacolelor noastre „mari”. Aș zice că ne-am orientat bine și repede, ne străduim colectiv și individual să fim „în formă”, să ne respectăm șansa de a ne impune distinct în contextul mișcării teatrale. Ar trebui să amintesc aici seriile literar-teatrale, cunoscute publicului sub genericul „Caleidoscop”. Convocăm, la întâlnirea cu publicul, toate artele: muzica, plastica, filmul, literatura și, evident, teatrul. Ne înscriem, cu aceste serii „caleidoscopice”, în orizontul evenimentelor istorice și po-

„Bocet vesel pentru un fir de praf rălăctor” de Sütő András

Două imagini din „După pauză începe războiul” de Oldrich Danek, montare distinsă la Festivalul de teatru contemporan, Braşov '84

litice, în actualitatea vieţii sociale şi culturale. „Vorbim” atunci, în limbaj teatral, de exemplu (fireşte, simplific !), despre „importanţa apei”, despre „istoria, statutul, influenţa presei asupra vieţii sociale”, sau chiar despre lucruri ce ni se par cunoscute, cum ar fi „omul şi corpul său”; căutăm să lărgim sfera de referinţă, să dăm spectatorului o idee asupra diversităţii posibilităţilor de abordare a unui subiect de actualitate, să radiografiem scenic, cultural, o preocupare de ultimă oră. Intenţia „Caleidoscopului” e, în cele din urmă, aceea de a contribui, cu mijloacele noastre, la desăvîrşirea spirituală; şi, din cîte se pare, publicul e receptiv şi interesat.

— **Parcă începe să se profileze o explicaţie a saltului valoric sub semnul căruia stă stagiunea dumneavoastră...**

— Dacă lucrăm ambiţios, ordonat, cu o respiraţie ritmică, să zicem zece din colectiv, obţinem o mişcare ce nu se poate să nu-l antreneze şi pe ceilalţi şi să nu ducă acolo unde vrem şi unde trebuie. Avem o regizoare tinăra ca spirit, fan-tezie şi creativitate, Magdalena Klein, care se străduieşte să realizeze un climat propice valorii; răspundem exigenţelor sale, deoarece îndreptăţirea lor a fost demonstrată prin spectacole. Montările semnate de ea ne-au scos, în primul rînd, din rutină. Poate să sune patetic, însă, vă spun: fericit teatrul care are mai multe asemenea personalităţi. Pentru mine, personalitate înseamnă o exigenţă demonstrată. Într-o trupă, valorile nu se autodesemnează, ci se detaşează în mod firesc, pe temeiul realizărilor teatrale. Într-un colectiv omogen, conştiinţa propriei capacităţi creatoare există într-un

asemenea grad încă actorul X, privind distribuția afișată de regizor, realizează că nu el, ci Y era „cel mai potrivit” pentru Hamlet. În climatul unei asemenea trupe — climat către care noi abia ne îndreptăm — șansa de succes e considerabilă, deoarece nu se risipește într-o sută de montări care mor după zece reprezentări, ci forțele se investesc în, să zic, trei, care să țină casa închisă ani la rând. Cu dispoziții administrative (am învățat-o în ani), nu se ajunge la Teatru.

— **Să deschidem acest corp de, renuncos, frumoase formulări, către oferta dramaturgiei românești actuale, fiindcă, nu-l așa, teatrul de la text începe, pentru a se cristaliza în artă independentă. Care ar fi piesele, sau autorii pe care conați, în menținerea cotei la care situați instituția dumneavoastră ?**

— N-am să dau o listă completă. Doresc să spun, mai întâi, că mă interesează nu piese de moment, care pot avea succese vremelnice mari, ci texte cu viață lungă. Piese care oglindesc o etapă. Pentru mine, un autor e cel ce, înțelegând problemele autentice și complexe ale vieții, trece dincolo de suprafața realității, încît spectatorul să plece din sală îmbogățit nu cu o glumă, chiar reușită, pe seama unui biet contabil sau chelner, ci cu o idee nouă, cu o perspectivă, cu sentimentul că a fost atins în zona de omnesc, că s-a vorbit spiritului său, că i s-au revelat relațiile profunde și fine ale existenței. Teatrul, după mine, nu e educator de campanie, nici formă de mass-media. Dramaturgia română actuală autentică, după părerea mea, aparține unor autori ca Dumitru Radu Popescu, Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Dumitru Solomon, Marin Sorescu, Theodor Mănescu, Tudor Popescu, Paul Everac, Iosif Naghiu, Sütő András, Adrian Dohotaru, și mă tem să nu fi uitat cițiva. De asemenea, aflu de existența unor autori tineri ; am citit cițeva texte în care cred.

— **Să sperăm că le veți include în repertoriu. Care ar fi, după dumneavoastră, marca spectacolului modern ? Dar a actorului capabil să-l slujească exemplar ?**

— Profunzimea psihologică, analiza detaliată a stărilor în care spectatorul se poate recunoaște, introspecția, osteneala firească a omului care își caută o liniște, o așezare a gândurilor, printre atâtea probleme, care de care mai importante. Iar actorul modern, pentru a „descompune” și „recompune” credibil un personaj, ar trebui să cunoască și să înțeleagă viața din jur, să-și îmbogățească cunoștințele, să se cultive, să se exerseze intelectual și fizic, să capete conștiința că este nevoie de el, ca personalitate reală și echilibrată, cu o disciplină spi-

rituală și cu o deschidere intelectuală multilaterală. E o profesiune de noblete, încă plină de tăine. Nu cred într-o limită a „cunoștințelor” actorului, îmi doresc să mai joc spectacole care să-mi dea senzația descoperirii. Citeodată, aș grăbi timpul. Citeodată, mă nemulțumesc că nu ne achităm de datoriile pe care le implică lupta împotriva mentalităților retrograde, că ne situăm, în comedie, la nivelul efectelor unui fenomen, iar nu, prin satiră, în zona cauzelor, alături mi se pare că vorbim prea prozaic despre dragoste, despre lupta dintre rațiune și sentiment, despre dreptul cîștigat la iubire, la eternul omnesc.

— **Timișoara este un centru teatral. Bănuiesc că sînteți și spectator al producțiilor celorlalte scene..**

— Cred că teatrul timișorean, cu cele patru instituții ale sale, între care și a noastră, oferă un repertoriu larg și, în parte, de bună calitate. Există cițeva realizări incontestabile, atît la Național, cît și la teatrul german și pe scena celor mici. Ceea ce nu s-a realizat încă, inclusiv la noi, este o relație mai specială cu publicul. Cum să spun ? Toți avem spectatori, toți îi respectăm și ne străduim să-i atragem. Se fac eforturi de organizare, eficiente, ies la lumină reprezentări admirabile. Dar eu continui să cred, și în această privință, în mai mult. Într-o perspectivă pe care aveți dreptul să o apreciați drept utopică, mă gîndesc că dacă un teatru sau altul nu ar juca, din cine știe ce motive, o săptămînă, publicul s-ar plînge de această întrerupere. Ar simți publicul lipsa unui anumit actor, mă întreb ? A devenit teatrul o necesitate, precum pîinea sau apa ? Asta avem cu toții de obținut. Nu e ușor, nici nu se va întîmpla de mîine încolo. Dar, poate, merită să ne-o propunem. Oricum, dacă nu ambiționăm să ne creăm un atare statut, e sigur că el nu ni se va da în dar. Aș dori, de asemenea, o reintegrare a orașului nostru pe harta turneelor trupelor străine. Nu înțeleg de ce nu mai sîntem „pe traseu”, precum capitala și precum alte centre cu mai puține instituții teatrale decît Timișoara. Ne pare rău și că unele teatre bucureștene vin la noi, de la o vreme încoace, numai cu montări mai vechi și rareori dintre cele reprezentative. Avem un Festival de teatru minunat, care a contribuit la formarea gustului pentru arta teatrală modernă, autentică. Publicul e interesat și pregătit să recepteze valoarea, iar pentru noi toți ar fi un stimulent să putem vedea ce mai e și nou și bun prin teatrele mari din țară și din străinătate.

**Convorbire realizată de
Antoaneta C. IORDACHE**